

Довідка про наукову новизну за НДР
«ЗАГРОЗИ ТА РИЗИКИ ЕКОЛОГОБЕЗПЕЧНОМУ РОЗВИТКУ
СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНСЬКОГО ПРИЧОРНОМОР'Я»,
(№0116U000413, термін виконання – I кв. 2016 р. – IV кв. 2018 р.)

За період виконання теми (січень 2016 р. – грудень 2018 р.) колективом виконавців одержані наступні наукові результати: запропоновано теоретико-методологічні підходи до ідентифікації ризиків секторальної екологізації та формування відповідної системи управління ризиками з метою їх мінімізації, що сприяє інтеграції екологічної політики в стратегії галузевих програм розвитку. Найбільш вагомими науковими результатами, що мають наукову новизну, є такі:

вперше:

– у відповідності до сформованої методології визначення природи ризику, що базується на використанні логіко-теоретичних методів, запропонованих наукових принципах, цивілізаційній та інституціональній парадигмах генезису господарських систем, розроблено теоретичні положення дослідження ризиків екологобезпечному розвитку секторів економіки шляхом визначення понятійно-категоріального апарату, взаємозв'язків дефініцій ризикології у контексті процесів екологізації, суб'єктно-об'єктної структури, закономірностей, джерел, факторів ризику та секторальних наслідків їх виникнення;

– обґрунтовано систематизацію ризиків екологобезпечному розвитку секторів економіки, яка спирається на класифікацію загроз за ознаками їх істотних секторальних властивостей (за джерелами, сферою та причиною виникнення, за характером наслідків, частотою впливу, рівнем небезпеки), що стало теоретичним підґрунтям ідентифікації ризик-подій (інцидентів), як передумови виникнення економічних збитків і втрат суб'єктів господарювання внаслідок погіршення якості довкілля та інших факторів, не пов'язаних з ним;

– обґрунтовано концептуальні засади як систему теоретико-методологічних положень адаптивного управління ризик-подіями на секторальному рівні, які враховують методологічні принципи ризик-орієнтованого підходу до процесу екологізації; обов'язкову стандартизацію ризик-менеджменту; облік максимального числа факторів ризику функціонування суб'єктів господарювання в динамічних умовах економічного середовища та формують сукупність секторальних превентивних заходів, пов'язаних з попередженням або зниженням до можливо низького рівня руйнівного впливу ризикових випадків;

– визначено загальні закономірності формування ризик-профілів секторальної екологізації (морегосподарського, агропродовольчого, паливно-енергетичного комплексів), які відображають архітектуру можливих ризиків, вразливість сектору до несприятливих подій для його екологоорієнтованого розвитку, визначають джерела ризику, стратегію ризик-менеджменту та вибір варіанту секторального управління;

– надано наукове обґрунтування створення професійних стандартів з управління ризиками екологобезпечному розвитку секторів економіки та розроблено вимоги до системи ризик-менеджменту, можливі регулятори та заходи протидії ризикам екологізації для суб'єктів господарювання, які реалізують політику екологоорієнтованого розвитку;

удосконалено:

– методологічний базис превентивного реагування суб'єктів господарювання, обтяжених ризик-подіями, який базується на визначенні таких критеріїв сучасних ризиків як: об'єктивність природи ризику та суб'єктивність його оцінки; альтернативність ризику, висока невизначеність ризик-подій, нерівномірність перерозподілу ризиків між учасниками процесу екологізації на секторальному рівні; мінливість ризику в просторі та часі внаслідок змін в оточуючому середовищі; одночасна дія критичного поєднання ризик факторів, неможливість однозначного визначення наслідків ризику; взаємозв'язок та синергетичний ефект прояву різних видів ризику;

– теоретичне визначення об'єктивності категорії ризику, чинників ризику та ризик-подій шляхом визначення притаманних секторальній економіці факторів багатокладності, відкритості, інерційності, невизначеності та конфліктності;

дістало подальшого розвитку:

– науковий підхід до оцінки тенденцій та закономірностей формування ризикового конфліктогенного потенціалу на національному та регіональному рівнях екологічного управління за рахунок визначення об'єктивних та суб'єктивних факторів їх прояву;

– теоретичні і методичні засади ідентифікації економіко-екологічних ризиків та загроз на секторальному, регіональному та транскордонному рівнях, які обґрунтовують необхідність враховувати, якісно оцінювати, попереджати вплив ризику у широкому спектрі проблем секторальної екологізації та послабляти конфлікт економічних та екологічних цілей;

– науковий підхід до визначення профілю побудови стратегії екологобезпечного секторального розвитку регіонів приморського типу, в основу якого покладено принципи: відповідності, невизначеності, нелінійної однозначності процесу екологізації, системності, комплексності, орієнтації на попередження можливих загроз та розробки превентивних заходів захисту;

– теоретичні підходи до управління ризиками за рахунок обґрунтування альтернативних варіантів методів менеджменту, зміни правового і економічного регулювання, тактики, процедур та правил господарювання, спрямованих на попередження або мінімізацію прояву передбачуваних ризиків екологобезпечному секторальному розвитку;

– обґрунтування інституціоналізації превентивного захисту від ризиків екологізації секторального розвитку, що визначає інституційну архітектуру, організаційне забезпечення, усунення інституційних ям, порожнеч, обвалів і петель, які у сукупності здатні забезпечити екологічну

безпеку функціонування суб'єктів господарювання та стимулювати розвиток процесів екологізації різних сфер економіки.

Керівник НДР,
зав. відділу економіко-екологічних
проблем приморських регіонів
Інституту проблем ринку та
економіко-екологічних досліджень
НАН України, д.е.н., професор

Купінець Л. Є.